

Cultura

L'origen de la porta del Museu d'Art de Filadèlfia

MARCEL DUCHAMP / MUSEU D'ART DE FILADELFIA

Étant donnés, ara a Filadèlfia, és una obra que Duchamp va realitzar durant vint anys. A través de dos forats a la porta es contempla un muntatge a la part del darrere

JOSEP PLAYÀ MASET
Barcelona

La sèrie "Paisatges seductors" publicada aquest estiu a *La Vanguardia* va culminar amb un article dedicat a una obra pòstuma de Marcel Duchamp, que porta per títol *Étant donnés: 1. la chute d'eau / 2. le gaz d'éclairage*. Es tracta d'una complexa instal·lació tridimensional que des del 1969 és al Museu d'Art de Filadèlfia i sobre la seva elaboració, gestada al llarg de vint anys, s'hi ha abocat una enorme literatura. En aquest article es deia que la porta –que dona accés a la contemplació de la resta de l'obra a través d'uns forats a la fusta– procedia d'algun lloc de l'Empordà i només se sabia que havia estat traslladada des de Cadaqués a Nova York, on va ser muntada per primera vegada i traslladada posteriorment a Filadèlfia. Però se n'ignorava la procedència exacta. Era un altre enigma del món de Duchamp.

I gairebé com una continuació

Resolt l'enigma de Duchamp

Joan Casellas revela que la porta d'*Étant donnés* la ven un antiquari de la Bisbal

arriba ara aquesta comunicació de Joan Casellas (Teià, 1960), artista plàstic, fotògraf i performer, entusiasta de Duchamp sobre el qual ha publicat diversos articles, que aclareix l'origen d'aquesta vella portalada que va seduir l'artista francès. A través de la comparació de diferents fotografies, Casellas dedueix sense marge per a l'error que estava situada a la Bisbal (Baix Empordà), en un vell

magatzem propietat de l'antiquari Ponsatí, que va ser qui l'hi va vendre.

Ponsatí també era conegut de Dalí, que li havia comprat diversos mobles. I és més que probable que fos Dalí qui posés en contacte Duchamp, estiujant a Cadaqués entre el 1959 i el 1968, amb l'antiquari. Enric Sabater, secretari de Dalí, va batejar Rafael Ponsatí Vilà com el "príncep dels antiqua-

ris" en un article a *Los Sitios*. Sembla que va ser el mateix Ponsatí qui va posar Sabater sobre la pista del castell de Púbol, quan Dalí buscava un "santuari" per regalar-lo a la seva muller, Gala. Ponsatí va actuar el 1969 com a intermediari de la compra de Púbol. Més tard va tenir problemes amb la justícia, va anar fins i tot a la presó i va fugir un temps a l'estranger. Va morir el 2005.

Joan Casellas certifica que la porta que avui és al Museu de Filadèlfia correspon a la d'un portal del número 85 del carrer 6 d'Octubre del 1869, de la Bisbal (abans número 81). I que és la mateixa on es va fotografiar Teeny Duchamp abans de comprar-la. Per al muntatge final d'*Étant donnés*, la part alta i els dos laterals de la porta van ser retallats i s'hi van afegir dos taulers horitzontals i claus, segurament procedents de la part suprimida.

Félix Fanés ja va revelar a *La Vanguardia* (26-II-1984) que la imatge que es percep a través dels forats de la porta d'*Étant donnés* està inspirada en una cascada de la Caula (Pont de Molins, Alt Empordà), si bé per al muntatge final es va fer servir una foto d'una cascada de Suïssa. Fanés aportava com a prova una foto de Duchamp a la Caula, publicada per primera vegada per Octavio Paz sense que esmentés el lloc al qual corresponia. Duchamp va anar a la Caula segurament recomanat per Dalí, que de jove havia visitat sovint aquest racó tan especial, a prop de Figueres. ●